



LUNDS
UNIVERSITET

BESLUT

2019-04-04

Dnr V 2019/22

1

Rektor

Yttrande över slutbetänkande ” Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige” (SOU 2018:78) av utredningen om ökad internationalisering av universitet och högskolor

Lunds universitet har anmodats att lämna synpunkter på rubricerad remiss. Universitetet avger härmed följande synpunkter som sammanställts av en arbetsgrupp¹ efter hörande av samtliga fakulteter, sektioner inom den gemensamma förvaltningen, andra enheter vid universitetet, samt Lunds universitets studentkårer.

Inledning

Lunds universitet är till stora delar positivt till innehållet i slutbetänkandet. Utredningen har bedrivits med lyhördhet och i god dialog med lärosätena. En starkare internationalisering och en bredare internationell ansats krävs om Sverige ska kunna stärka kvaliteten på utbildning och forskning, och kunna konkurrera med andra lärosäten och länder. Detta gynnar även stora delar av Sverige genom att exempelvis långsiktigt bidra med kompetensförsörjning.

Universitetet uppskattar att migrationsrättsliga aspekter har utretts. Universitetet uppskattar också förslagen att utvidga begreppet student till att omfatta den som bedriver högskolestudier som är beställd utbildning och den som bedriver högskoleutbildning inom ramen för ett utbytesavtal. Att utredningen lyfter betydelsen av ett ökat studentinflytande är också uppskattat.

Lunds universitet efterfrågar en särskild utredning av hur arbetet med hållbar utveckling och internationalisering kan främja varandra. Internationalisering måste stärkas samtidigt som lärosätena måste vara mer hållbara organisationer som också främjar hållbarhet i forskning, utbildning och i hela lärosätets organisation genom att t ex minska resandet.

Flera av förslagen i utredningen är kostnadsdrivande och det är nödvändigt att ytterligare finansiering förs till högre utbildning och dess aktörer för att nå de föreslagna målen.

¹ Arbetsgruppen har bestått av Sylvia Schwaag Serger, Prorektor och ordförande i gruppen, Richard Stenelo, Internationell Chef, Sektionen Externa Relationer, Maria Lindblad, Sektionen Externa Relationer, Joakim Hall, Sektionen Student och utbildning, Julia Edgerton, Sektionen HR, Christina Abdulahad, Lunds universitets studentkårer. Sekreterare i gruppen har varit Pär Svensson, Sektionen Externa relationer.

Detaljerade synpunkter

Kap 1 Författningsförslag

Lunds universitet är positivt till förslaget att ta bort möjligheten att förbjuda studenter att ta ut examen, men föreslår en fördjupad utredning. Idag kan t ex studenterna ibland betala sin avgift i flera delbetalningar vilket innebär att en student kan få ut examen utan att ha betalt hela avgiften.

Lunds universitet stödjer förslaget för §10 att högskolan får besluta att en student som inte har betalat studieavgiften inte ska registreras, istället för som i dagsläget att studenten stängs av från studierna tills studieavgiften har betalats. Universitetet vill dock understryka att formuleringen ”får” bör tolkas som en möjlighet och inte som bindande.

Utredningen föreslår formulering för § 5 att studieavgift inte tas ut av de som enligt förordningen är avgiftsbefriade vid utbildningens start. Lunds universitet stödjer utredningens förslag att den avgörande tidpunkten för om en person är studieavgiftsskyldig är vid utbildningens start. Det är dock viktigt att lärosätena ska kunna göra en ny bedömning av en students avgiftsskyldighet under utbildningens gång, och ta ut avgift för den del av utbildningen då studenten inte längre uppfyller villkoren för avgiftsbefrielse. Dock bör lärosätena ha en möjlighet att bevilja studenter fortsatt avgiftsfrihet under utbildningen om särskilda skäl föreligger. Antagningsbeskedet ska tydligt ange ett förbehåll att studenten kan komma att bli studieavgiftsskyldig för del av utbildningen om villkoren för avgiftsbefrielse inte längre uppfylls.

Utredningen föreslår formulering för § 6-6a att en högskola särskilt får besluta att sätta ner studieavgiften för en student och att studieavgiften i de fallen får bekostas av anslagsmedel. Vidare får högskolan meddela om i vilka fall anslagsmedel får bekosta sådan nedsättning. Universitetet stödjer förslaget men efterfrågar föreskrifter om vilka särskilda fall som avses.

Kap 3 Kännedom om Sverige som kunskapsnation och kunskap om omvärlden

Svensklektorer

Lunds universitet stödjer förslaget att svensklektorer kopplas till svenska universitet och högskolor men vill betona att de svensklektorer som rekryteras måste ha kompetens i och erfarenhet av att lära ut ett främmande språk. Det är inte lämpligt att lösa ett problem, definierat som svårighet att rekrytera lektorer med kompetens i svenska som andraspråk, genom att rekrytera lektorer som saknar kompetens i språkutläring.

Finansiering av gemensam marknadsföring

Utredningen föreslår förstärkning av resurser för marknadsföring och att lärosätena använder del av studieavgifterna för lärosätets gemensam marknadsföring. Lunds universitet stödjer inte förslaget att studieavgifter ska gå till finansiering av verksamhet och marknadsföring hos andra lärosäten än där studenten själv studerar, eftersom detta inte är syftet med studieavgifterna och inte lämplig marknadsföring av Sverige.

Relation till handels- och utrikespolitiska intressen

Utredningen förespråkar att lärosätena bör delta i exportfrämjande aktiviteter och argumenterar för att Sverige genom utbildning och forskning kan utveckla bilaterala relationer inom bl. a. handelspolitik och säkerhetspolitik. Det är positivt med ökad samverkan mellan olika politikområden men detta får inte strida mot akademisk frihet och vetenskaplig integritet genom att låta den akademiska verksamheten underordnas handels- och utrikespolitiska intressen. Detta kan skada trovärdigheten hos svenska lärosäten och är knappast till gagn för Sverige som utbildnings- och forskningsnation.

Utländsk etablering av högre utbildnings- och forskningsverksamhet i Sverige

Utredningen anger att det bör övervägas om en särskild insats ska göras för att öka förutsättningarna för utländsk etablering av högre utbildnings- och forskningsverksamhet i Sverige. Eftersom det samtidigt talas om att ”öka förutsättningarna för utländsk etablering av högre utbildning i Sverige i samarbete med svenska lärosäten” är det oklart vilken typ av rättsliga förutsättningar som utredningen vill se över. Detta behöver förtydligas. Om detta avser svenska examensrättigheter utgår Lunds universitet ifrån att avgiftsfrihet ska gälla för EEA-studenter och att sådana rättigheter inte ska ges till rent kommersiella lärosäten som enbart tar emot betalande studenter och inte följer svenska antagningsregler.

Omvärldsbevakning

Lunds universitet stödjer förslaget om samarbete mellan myndigheter kring internationell omvärldsbevakning och spridning av information om Sverige som kunskapsnation, men efterfrågar en tydlighet i hur lärosätena kopplas in i detta arbete samt hur resultatet från omvärldsbevakningar ska följas upp. Universitetet efterfrågar ett förtydligande kring hur de föreslagna lokalkontoren ska kopplas till detta samarbete.

Breddad rekrytering

Universitetet efterfrågar även en mer omfattande analys av internationalisering i relation till breddad rekrytering.

Internationalisering på grundutbildningsnivå

Tidigt i slutbetänkandet konstateras att Sveriges internationalisering av utbildning på grundnivå är relativt liten i internationell jämförelse och nationellt i förhållande till internationaliseringen av avancerad nivå. Universitetet efterfrågar förslag på åtgärder för hur grundutbildningen kan göras mer internationellt tillgänglig. I detta sammanhang vill Lunds universitet föreslå utredning av dels möjligheten att införa ett engelskspråkigt nationellt prov och dels införande av gemensamma nationella riktlinjer för bedömning av utländska betyg.

Kap 4 Samordning mellan myndigheter

Plattform för samordning

Lunds universitet stödjer förslaget rörande samordning mellan myndigheter. Universitetet anser dock att det i plattformens styrgrupp bör ingå 1) högre andel lärosätesrepresentanter, eftersom lärosätenas utmaningar bör stå i centrum, och 2) en studentrepresentant genom Sveriges förenade studentkårer, eftersom studentperspektivet är betydelsefullt i de flesta internationaliseringsfrågorna.

Utlandskontor

Lunds universitet stödjer föreslagen pilotverksamhet med två utlandskontor, och vill lyfta fram redan befintlig satsning på närvaro i Bryssel i samarbete med Lärosäten Syd. Universitetet anser att det är olämpligt att en pilotverksamhet med utlandskontor finansieras med grundforskningsmedel.

Kap 5 Att komma som avgiftsskyldig student till svenska universitet och högskolor

Ansökningsprocessen

Utredningen föreslår upprättandet av en gemensam webbportal för myndigheter inblandade i de sökandes process att komma till Sverige. Lunds universitet menar att det är positivt att utgå ifrån individens behov av översiktlig information om ansökningsprocessen, men menar att en gemensam webbportal för myndigheter inte kommer att effektivisera processen eller leda till några förbättringar för sökande eller inblandade myndigheterna. Istället för att prioritera en portal föreslår universitetet att webbplatsen www.universityadmissions.se förbättras, individanpassas och mobil-anpassas. Universitetet ställer sig positivt till att det finns samlad information för de sökande som beskriver hela processen att komma till Sverige. Detta finns idag på www.studyinsweden.se men denna kan utvecklas ytterligare och skulle kunna finnas på www.universityadmissions.se.

Universitetet ser positivt på en översyn kring hur handläggningstider kan kortas, och ser gärna en vidareutveckling av ett nationellt systemstöd.

Anstånd utan erlagd studieavgift

Det hade underlättat administrativt om anstånd med studiestart kunde beviljas utan erlagd studieavgift om studenten kan styrka giltiga särskilda skäl enligt föreskrifter. Det finns en risk att duktiga studenter med legitima skäl till anstånd med studiestart avvisas om de måste erlagga första terminens studieavgift innan deras anhållan med studiestart hanteras.

Kap 6 Migrationsrättsliga aspekter

Fleråriga uppehållstillstånd

Lunds universitet stödjer förslaget med möjligheten till fleråriga uppehållstillstånd men vill understryka betydelsen av att ett tvåårigt tillstånd inte ska få konsekvensen att studenter blir ”inlåsta” i Sverige, utan att de ska kunna tillgodogöra sig de möjligheter som finns till internationella och praktiska erfarenheter under sin studietid. Idag tillåter inte Migrationsverket att studenter behåller sitt uppehållstillstånd om inte studierna bedrivs fysiskt på plats i Sverige. Detta gör att tredjelandsstudenter i princip inte kan göra praktik, fältarbete eller studera utomlands som en del av sin utbildning i Sverige. Lunds universitet föreslår att regelverket ändras till att tillåta upp till sex månaders giltig frånvaro (för utbytesstudier, praktik, eller liknande) inom ramen för ett program för studenter som vistas i Sverige med ett flerårigt uppehållstillstånd för studier. På så vis säkrar vi att våra internationella studenter har samma möjligheter som övriga studenter. Lunds universitet ser samma utmaning för studenter som avslutat sina studier och vill ansöka om uppehållstillstånd för att söka arbete i Sverige. I dagsläget får dessa studenter inte lämna landet under handläggningstiden av sådan ansökan vilket i många fall pågår under flera månader.

Byte av typ av uppehållstillstånd

Lunds universitet anser att praxis och regelverk bör ses över angående de som redan befinner sig i Sverige och söker ett nytt slags uppehållstillstånd. Den praxis som finns idag, att uppehållstillstånd i normalfallet ska sökas utanför Sverige, ställer till problem för kanske framför allt doktorander, vilket omnämns i slutbetänkandet, men även gästforskare och andra anställda, vilka kan tvingas lämna Sverige under långa perioder mitt i en pågående tjänst vid lärosätet när denne ska byta typ av tillstånd. Detsamma gäller t ex personer som befinner sig i Sverige med ett annat tillstånd, söker om antagning till högre studier och därmed söker ett nytt uppehållstillstånd för studier. De kan då hamna i en situation där de tvingas lämna Sverige för att vänta på ett nytt beslut om uppehållstillstånd.

Bedömning av studieavsikt samt grund för uppehållstillstånd

Lunds universitet stödjer förslaget att lärosätena ska ta ansvar för den del av ansökan om uppehållstillstånd som avser den sökandes studieavsikt. Överflyttning av avsiktsbedömningen till lärosätena är dock kostnadsdrivande för lärosätena och ytterligare resurser behöver skjutas till högre utbildning. Universitetet föreslår också att det ska finns behov av tydliga och gemensamma instruktioner.

I samband med översyn av migrationsrättsliga frågor bör även följande frågor belysas såsom möjligheten att byta från uppehållstillstånd för studier till ett arbetstillstånd i ett tidigt skede av utbildningen, samt möjligheten för att båda personerna i ett par från tredjeländ ska studera men där bara ena parten är studieavgiftsskyldig eftersom då den andra kommer till Sverige med ett uppehållstillstånd för medföljande och inte för studier.

Lunds universitet vill lyfta fram ett pilotprojekt som universitetet driver tillsammans med Migrationsverket och fyra andra lärosäten kring möjligheten att utfärda fleråriga tillstånd, samt kring lärosätenas möjlighet att ta en del av bedömningen av de sökandes studieavsikt. Pilotprojektet kommer att i detalj se över konsekvenserna av fleråriga uppehållstillstånd för studier och anställning, och hur lärosätena kan uppfylla de krav som ställs på dem i samband med detta vad gäller att informera Migrationsverket om misstänkta avhopp. Projektet kommer också att föreslå en rutin för hur lärosätena ska anmäla studieavbrott för en student. En direkt anmälan kan i praktiken vara en utmaning eftersom det dels kan finnas många skäl till att en student har en längre frånvaro i sina studier utan att detta kan anses vara ett regelrätt avbrott, och dels krävs att studenten själv anmäler sitt avbrott.

Snabbare process för uppehållstillstånd

Lunds universitet understryker behovet av en snabbare process för uppehållstillstånd. För antagna till utbildning kan ett försenat uppehållstillstånd ibland bli klart först efter utbildningsstarten vilket riskerar äventyra genomförandet av utbildning. För anställda som begär förlängt uppehållstillstånd kan den långa handläggningstiden innebära att de inte kan resa utomlands vilket gör att de missar konferenser, forskningsresor mm.

Informationsöverföring mellan myndigheter

Lunds universitet ser positivt på att underlätta informationsöverföring mellan myndigheter för att förkorta handläggningstiden för uppehållstillstånd i samband med studier. Förslagsvis bör Migrationsverket ha tillgång till uppgifter i LADOK.

Samtidigt ser universitetet risker med att använda samma automatiska informationsöverföring för att dra in uppehållstillstånd.

Kap 7 Avgifter för studier

Utredningen föreslår att det ska bli tvingande för lärosätena att betala tillbaka hela eller delar av studieavgiften om studenten är förhindrad att delta i utbildningen. En förstagångssökande som får avslag på sitt uppehållstillstånd och därmed inte kan resa till Sverige och ansöker om återbetalning är en relativt enkel situation att hantera och vi anser att den sökande i dessa situationen bör få full återbetalning av studieavgiften. Övriga fall som utredningen nämner, vid sjukdom eller avslag på förlängningsansökan av uppehållstillstånd, är mer komplicerade. Om det ska bli tvingande för lärosätena att betala tillbaka hela eller del av studieavgiften i dessa fall behövs tydliga riktlinjer och rekommendationer för den praktiska hanteringen av dessa ärenden. En utmaning är att definiera när en student har tillgodogjort sig utbildningen. Det är inte ovanligt att studenter inte klarar av sina studier i avsedd takt, och därför behöver göra omtentamina eller behöver lämna landet av något personligt skäl eller på grund av att de fått avslag på förlängningsansökan av uppehållstillstånd. De har vid det tillfället pågående kurser och utestående poäng för innevarande termin där det kan vara svårt att bedöma till vilken del studenten tillgodogjort sig kurserna eller haft möjlighet att tillgodogöra sig kurserna. Samtidigt förekommer att studenter inte alltid kan registrera sig på kurser då de ej klarat av tidigare, behörighetsgivande kurser inom utbildningen. Det kan således uppstå komplicerade fall där det är svårt för lärosätena att bedöma huruvida studenten kan anses haft möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen eller inte (och i vilken mån detta var utanför studentens kontroll) och vi efterfrågar riktlinjer som säkerställer en likartad bedömning hos och mellan lärosätena.

Utredningen lyfter fram att lärosätena bör reglera frågan om vad som ska gälla för avgiften om en avgiftsskyldig student söker studieuppehåll eller anstånd samt om studenten vill byta kurs. Lunds universitet föreslår att lärosätena ges ett bemyndigande i studieavgiftsförordningen att utfärda föreskrifter i frågan.

Universitetet anser att det är angeläget att försöka precisera vad som ingår i studieavgiften.

Återbetalning av avgifter

Lunds universitet anser att högskoleförordningen bör ändras så att villkoren för återbetalning av studieavgiften förtydligas, så att det framgår att den avgörande tidpunkten för om en person är avgiftsskyldig är vid utbildningens start, och så att lärosätena själva ska ansvara för under-/överskott från anmälningsavgifter.

Kap 8 Stipendier och annan finansiering av tredjelandsstudenter

Stipendier är viktiga, inte minst då de främjar breddad rekrytering och mångfald, och Lunds universitet välkomnar utredningens förslag och är glada över att stipendierna föreslås öka. Universitetet instämmer med att möjligheten för stipendier att täcka levnadsomkostnader är positivt. Detta är en förutsättning för att fler studenter kan genomföra sina utlandsstudier. Universitetet är kritiskt till att i förordningen skriva in att detta enbart ska gälla studieavgiftsskyldiga studenter. Om universitetet ska kunna attrahera utbytesstudenter från vissa länder måste vi

kunna erbjuda stipendier som täcker levnadsomkostnader för denna grupp, vilket påverkar reciprociteten och möjligheten för LU-studenter att åka ut. Andra länder i Europa erbjuder utbytesstudenter stipendier till studenter från vissa länder, och svenska lärosäten har svårt att hävda sig i konkurrensen. Vi föreslår en möjlighet för lärosätena att proaktivt kunna nominera studenter för stipendier, både till de stipendier som UHR föreslås koordinera, samt till de stipendiemedel som lärosätet själv tilldelas och förfogar över.

Universitetet stödjer förslaget att lärosätena ska ha möjlighet att använda delar av anslaget för att sätta ner studieavgiften i särskilda fall då detta skulle skapa en välbehövlig flexibilitet.

Flaggskeppsstipendier

När det gäller flaggskeppsstipendier föredrar universitetet alternativet som innebär ett utdelande i anknytning till antagningen, eftersom detta har en rekryterande effekt som vi anser har större potentiell positiv påverkan än den alternativa Sverigefrämjande effekten.

Stipendier även för utresande studenter

Universitetet vill tillägga att stipendierna för inhemska studenter också måste öka. Om man ska kunna nå målet med att 25 % av de inhemska studenterna ska ha spenderat en del av sin studietid utomlands måste också fler stipendier finnas tillgängliga för utresande studenter. Det finns en risk att internationalisering annars blir en förmån för de mest privilegierade.

Kap 9 Internationella studenters rättsliga ställning och möjlighet till inflytande

Lunds universitet stödjer förslaget om förtydligande av statusen som student och att student-begreppet ska omfatta även den som bedriver högskoleutbildning vid högskolan inom ramen för ett utbytesavtal med ett utländskt lärosäte, eller inom en överenskommelse om beställd utbildning med ett annat svenskt eller utländskt lärosäte. Universitetet utgår ifrån att bidraget till studentkårerna som baseras på antalet studenter även kommer att omfatta de som bedriver högskoleutbildning vid högskolan inom ramen för ett utbytesavtal med ett utländskt lärosäte.

Universitetet välkomnar utredningens rekommendationer för att stärka studentinflytandet för inresande studenter. Ett av de största hindren för internationella studenters möjlighet till inflytande är språket. Synpunkter på förslag i delbetänkandet (SOU 2018:3) kring språkanvändning har kommenterats i LUs remissvar (Dnr V2018/539).

Kap 10 Beställd utbildning och uppdragsutbildning

Lunds universitet stödjer förslaget till förändringar av förordningen om uppdragsutbildning (2002:760). Universitetet föreslår en tydligare koppling till hur uppdragsutbildning kan bidra till kapacitetsutveckling och Agenda 2030. I de föreslagna uppdragen till Svenska Institutet och Team Sweden Kunskap att främja Sverige som kunskapsnation är det fördelaktigt att lyfta fram Sveriges långa erfarenhet och möjligheter att bidra till global utveckling och till att lösa globala samhällsutmaningar genom utbildningsexport och kapacitetsutveckling för

målgrupper i låg- och medelinkomstländer. Detta bör även integreras i de föreslagna samverkansplattformarna.

Universitetet stödjer förslaget att begreppet student utvidgas till att avse även den som bedriver högskolestudier som är beställd utbildning eftersom dessa personer då omfattas av rättigheter och skyldigheter. Precis som utredningen lyfter så kvarstår en del oklarheter och det finns en risk att dessa kan komma att hanteras olika vid olika lärosäten. Exempelvis finns det oklarheter med situationen att ett svenskt lärosäte bedriver beställd utbildning på plats vid ett utländskt lärosäte eftersom det är oklart om ett svenskt lärosäte kan examinera utomlands. En annan sak gäller registrering av prestationen och att samma resultat inte får registreras dubbelt, dvs vid både beställande och genomförande lärosäte.

Kap 11 Konsekvensbeskrivning

Konsekvenserna för studenter och anställda vid universitet och högskolor

Lunds universitet saknar här ett resonemang vad gäller anställda. Exempelvis vore det önskvärt med ett resonemang om hur attraktionskraften för lärare och forskare till universitet och högskolor kan öka. Fler internationellt anställda leder till ökad internationalisering i forskningen och undervisning och ökar mobiliteten.

Beslut

Beslut om att avge detta yttrande har fattats av undertecknad prorektor i närvaro av Susanne Kristensson efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av internationell chef Richard Stenelo.

Sylvia Schwaag Serger

Richard Stenelo
Externa Relationer